

Ἰανουαρίου· εἰς ἔφυδρα δὲ μέρη ἐξανθεῖ ἐνίοτε καὶ τὸ θέρος. Τὸ ἑλληνικὸν χαμαίμηλον ἔχει ὁσμὴν εὐάρεστον λίαν καὶ πολὺ ἐλάχιστα πικρότητα κατὰ τὴν γεῦσιν ἢ τὸ τῶν ἄλλων χωρῶν τῆς Εὐρώπης».

Τοιαύτας πληροφορίας μὴ θάνομεν καὶ περὶ τοῦ *Εὐζώμου* (κ. βόκας), τῆς *Ἀρθεμίδος*, τῆς *Ἀρεμώνης*, τοῦ *Καρδάμου* κ.τ.λ.

Ἄλλ' ἢ εἰκῶν τῆς ἀττικῆς χλωρίδος ἤθελεν εἶσθαι ἀτελής ἄνευ τῆς ἀπαριθμήσεως τῶν τακτικῶς καὶ κυρίως γεωργουμένων ἡμέρων φυτῶν. Διὸ δίκην προσθήκης ἀφιεροῖ ὁ συγγραφεὺς τῆς ἀττικῆς χλωρίδος 26 σελίδας πρὸς τοῦτο. Ἐπειδὴ δὲ ἐνταῦθα περιλαμβάνονται τὰ σπουδαιότερα καὶ ὠφελιμότερα φυτὰ, νομίζομεν καλὸν ἐπὶ τοῦ μέρους τούτου νὰ παρατείνωμεν ἐκτενετέρον τὸν λόγον, παρενεύροντες, ὅπου δεῖ, καὶ αὐτολεξεῖ τὰ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως γεγραμμένα.

*Ἐπὶ συνέχεια.

Ἡ ἐπομένη διατριβὴ ἀπηγγέθη ἐν τῷ Πολυτεχνεῖω τὴν 26 Σεπτεμβρίου ἐν. ἔτ. ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Γ. Γ. Μίνδερ, κατὰ τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ μαθήματος τῆς στενογραφίας, ἑστενογραφηθὲν δὲ ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Σ. Φ. Σ. τ. Δ.

ΠΕΡΙ ΣΤΕΝΟΓΡΑΦΙΑΣ

Μετὰ μακρὰν πάροδον ἐτῶν, ἦτοι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1866, κατὰ τὸ ὅποιον ὁ ἐμὸς πατήρ, ὁ πρῶτος εἰσαγαγὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν στενογραφίαν καὶ διδάξας αὐτήν, ἐπαύθη ἀπὸ τῆς θέσεως καθηγητοῦ τῆς στενογραφίας ἐν τῷ Πολυτεχνεῖω, ἥδη ἡ τέχνη τῆς στενογραφίας ἐπαυκφέρεται εἰς τὴν πρώτην ἑδραν.

Πρὶν ἢ εἰσελθῶ εἰς βραχεῖαν τινα ἀφήγησιν τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης ταύτης παρὰ τε τοῖς ἀρχαίοις καὶ τοῖς νεωτέροις, θεωρῶ καθήκον ἑστὸν νὰ εὐχαριστήσω τὸν Βασιλέα ἐπὶ τῷ ἐμῷ διορισμῷ καὶ τὴν Βουλὴν, ἧτις προθύμως καὶ δημοψήφως ἐδέχθη τὴν πρότασιν περὶ ἰδρύσεως τῆς ἑδρας ταύτης.

Ἡ ἐφεύρεσις τῆς στενογραφίας ἀπεδόθη ὑπὸ τινων, ἀρεσκομένων πάσαν ἐφεύρεσιν τῶν νεωτέρων χρόνων ν' ἀνάγωσιν εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους, εἰς ἐποχὴν ἀπομεμακρυσμένην, καθ' ἣν οὔτε σκέψις περὶ αὐτῆς ἠδύνατο νὰ γεννηθῇ οὔτε ἀναγκασία ὑπῆρχεν. Ἐστηρίχθησαν δὲ πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης τῶν εἰς εἰκασίας, αἰτινες κατέπεσαν ἅμα λογικώτερον ἐξητάσθησαν. Ὁ Γαβελσβέργκερ, ὁ ἐφευρετὴς τοῦ συστήματος τὸ ὅποιον εἶναι ἤδη παρ' ἡμῖν ἐν χρήσει, ἀναθιβάσει τὴν πρώτην ἀρχὴν τῆς στενογραφίας εἰς τοὺς ἀρχαίους Αἰγυπτίους· προσθέτει δὲ, ὅτι ὁ Ξέρξης εἶχε στενογράφους, τοὺς ὁποίους ἐχρησιμοποίησε πρὸς ταχύτεραν ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν αὐτοῦ. Ἰποστηρίζει δὲ τοῦτο στηριζόμενος εἰς χωρία τοῦ Ἡροδότου, ἐν τοῖς ὁποίοις γίνεται λόγος περὶ «*γραμματιστῶν*».

Τὰ χωρία ὅμως ταῦτα δὲν ἔχουσι τοιαύτην ἐννοιαν. Ὁ αὐτὸς ὑποστηρίζει, ὅτι ὁ Ξενοφὼν ἦτο κάτοχος τῆς στενογραφίας, στηριζόμενος εἰς δύο χωρία τοῦ Διογένηος Λαερτίου, ἐξ ὧν τὸ πρῶτον λέγει, ὅτι ἀρείλομεν τὴν διατήρησιν τῶν ἀπομνημονευμάτων τοῦ Σωκράτους εἰς τὸν Ξενοφῶντα, ὁ ὁποῖος «πρῶτος ὑποσημειωσάμενος τὰ λεγόμενα εἰς ἀνθρώπους ἤγαγεν.» Τοῦτο λοιπὸν τὸ ὑποσημειωσάμενος διὰ βεβαιώσεως ἐρμηνείας προσπαθεῖ νὰ παραστήσῃ ὡς σημαῖνον καταγραφὴν στενογραφικὴν ἢ ταχυγραφικὴν τῶν λόγων τοῦ Σωκράτους. Τὸ δεύτερον χωρίον εἶναι ὅτι «Σίμων Ἀθηναῖος σκυτοτόμος· οὗτος ἐρχομένου Σωκράτους ἐπὶ τὸ ἐργαστήριον καὶ διαλεγόμενον τινα ὧν ἐμνημόνευεν ἐποιεῖτο...»

Ἀμφότερα ὅμως τὰ χωρία ἐξ ἀπλῆς ἀναγνώσεως μαρτυροῦσιν, ὅτι πᾶν ἄλλο ἐννοοῦσιν ἢ στενογραφικὴν καταγραφὴν, οἷαν ἐννοοῦμεν σήμερον. Ἐχομεν δὲ καὶ σπουδαία ἐπιχειρήματα διὰ νὰ ἀποδείξωμεν τὸ ἐναντίον. Ἦτο βεβαίως ἀδύνατον νὰ μὴ γίνηται λόγος οὐδαμοῦ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων περὶ ἐπιστήμης, ἧτις τοσαύτην ἤθελεν ἐξασκεῖ ἐπιβρόχην ἐπὶ τοῦ δημοσίου βίου τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ὅπου τοσαύτην ἀξίαν καὶ σημασίαν εἶχεν ἡ ῥητορικὴ, τῆς ὁποίας ἡ στενογραφία εἶναι ἡ πιστοτέρα ἀκόλουθος. Πρὸς τοῦτοις αὐτὸς ὁ Θουκυδίδης δμολογεῖ, ὅτι οἱ λόγοι, τοὺς ὁποίους περιέχει ἡ ἱστορία αὐτοῦ, δὲν ἦσαν γεγραμμένοι ἀκριβῶς, ὡς ἐλέχθησαν, διότι ἦτο δύσκολον νὰ κρατηθῶσιν ἀπὸ μνήμης· ἐὰν δὲ ἦτο γνωστὴ ἡ στενογραφικὴ τέχνη, ἤθελεν εἰσβολὴν εἰς αὐτὸν νὰ ἔχη αὐτολεξεῖ τοὺς λόγους, καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ υποθέσωμεν, ὅτι ὁ Θουκυδίδης, ἀνὴρ τόσον ἐξοχος, ἦτο ἐν ἀγνοίᾳ τῆς ὑπάρξεως τέχνης τοσοῦτον σπουδαίας. Τέλος οὐδαμοῦ παρὰ τοῖς ἀρχαιότεροις Ἑλλήσι γίνεται λόγος περὶ στενογραφίας, ἐνῶ μετέπειτα παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Κικέρωνος, πολλάκις μνημονεῖονται στενογράφοι.

Πρέπει ὅθεν ἀλλαχοῦ νὰ ζητήσωμεν τὴν πρώτην βᾶσιν τῆς στενογραφίας. Εὐρίσκομεν δὲ ταύτην ἀλανθᾶτως παρὰ Ῥωμαίοις κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Κικέρωνος. Καὶ πρῶτον εὐρίσκομεν ἔχνη αὐτῆς ἐπὶ τῆς γνωστῆς ἱστορικῆς συναμοσίας τοῦ Κατιλίνα, ὅτε ὁ Κάτων ἐν τῇ γερούσιᾳ ἠγόρευσε κατ' αὐτοῦ ἀντικρούων τὸν Ἰούλιον Καίσαρα, τὸν τότε πραιτόρα, ὁ ὁποῖος ἠθέλησε νὰ μετατρέψῃ τὴν ἐν ἐνάτανον καταδίκην τῶν ἐπὶ ἐσχάτῃ προδοσίᾳ κατηγορηθέντων ὀπαδῶν τοῦ Κατιλίνα εἰς ἰσόβια δεσμὰ. Ὁ λόγος, ἐν ἐξοφῶνῃσεν ὁ Κάτων ἐν τῇ περιστάσει ἐνεῖνη, διεσώθη διὰ τῆς στενογραφίας, ὡς διηγῆται ὁ Πλούταρχος, ὁ ὁποῖος λέγει «τοῦτον μόνον, ὧν Κάτων εἶπεν, διασώζεσθαι, φασί, τὸν λόγον, Κικέρωνος τοῦ ὑπάτου τοὺς διαφέροντας δέξυπτι τῶν γραφῶν σημεῖα προδιδύξαντος ἐν μικροῖς